

A Churchill Gát és az Olasz kápolna

Olaszország éghajlata, műemlékei, gyönyörű tájai, csodálatos tengerpartjai, a gasztronómiai élvezetek miatt a világ egyik legfőbb turisztikai célpontja. Olaszország lenyűgöző, azonban egészen más kultúra, más világ, más szokások.

Az általános felfogás az olaszokat vidámaknak és boldogoknak tartja, zseniális forma- és divattervezőknek, ragyogó konyhaművészeknek, de lármás, felelőtlen és idegesítő mediterrán népek is. Az olaszok

optimizmussal szemlélik az életet. Bámulatos az a teljesítmény, amelyet ez a tehetséges nép a művészetek, az ipar, a dizájn, az öltözködés, a gasztronómia, a sport és még sok más területen létrehozott. Az olasz dizájn fogalom, az autókarosszériák, a ruhák, a cipők, a bútorok kiváló minőségűek és rendkívül esztétikusak, mindent ízlésesen, művészi fokon készítenek. A küllem és a kellem elválaszthatatlan fogalmak. Az olaszok a kultúrát nagyon tisztelik, ismerik kulturális örökségük értékeit, amely jólétük egyik forrása.

Az olasz szépérvék egyik különleges példája az Orkney-szigetek Olasz kápolnája.

Az angol haditengerészet 1914 óta használta haditengerészeti bázisként az Orkney-szigeteken fekvő Scapa Flow-t. Ez egyike a világ legnagyobb védett kikötőinek, és ideális volt a brit flotta számára a Balti-tengeri német tengerészeti bázisok ellenőrzésére. Az Orkney-szigetek keleti részén fekvő öt sziget (South Ronaldsay, Burray, Kirkwall, Twatt, Stromness) között, az öbölhöz vezető szűk átjárókat elsüllyesztett hajókkal zárták le. De mint kiderült, ez nem bizonyult elegendő védelemnek. 1939. október 14-én az U-47 német tengeralattjáró Günther Prien kapitány¹ parancsnoksága alatt a dagályt kihasználva átverekedte magát a kikötőzáron, behatolt a kikötőbe és megtorpedózta a HMS Royal Oak brit hadihajót, majd ugyanazon az úton távozott. A Royal Oak legénységének 833 tagja vesztette életét. Kérdések sokasága merült fel azzal kapcsolatban, hogy a német hadiflotta hogyan és honnan rendelkezhetett a szigetek közötti akadályokra vonatkozó hihetetlenül részletes és pontos információkkal.

Mindenesetre Winston Churchill egy hónapon belül Orkneyre látogatott és elrendelte az ideiglenes védőgát építését, amely a szigetek láncolatát az északi Mainland-tól a déli South Ronaldsay-ig kapcsolta össze, megakadályozva a német tengeralattjárók bejutását az öbölbe. Az építkezéshez szükséges cementet folyamatosan szállították a szigetek fekvő Balfour Beatty-ba, és az építkezés 1940 májusában elkezdődött.

1942 elején 550 olasz – Észak-Afrikában fogságba esett – hadifoglyot hoztak az Orkney-szigetek egyik kis szigetére, a Lambholmra, 800 olasz pedig a Burray-szigeti fogolytáborba

került. Az angoloknak szükségük volt a munkáshiány pótlására. A Churchill gátak a szigeteken lévő brit haditengerészeti támaszpont védelmét szolgálták, a német tengeralattjárók ellen. Nemzetközi egyezmények tiltották a hadifoglyok katonai célokat szolgáló építkezéseken való dolgoztatását, ezért a gátakat mint töltés utakat építették ki a déli Orkney-szigetek összekapcsolására.

A Churchill Gátat (Churchill Barrier) hivatalosan 1945. május 12-én, a háború befejezése után pár nappal adta át az Admirális Első Lordja.

A gátak a töltésen kiépített műút segítségével összekötik az öt szigetet, a gátak tetején futó műutak hossza csaknem 2 mérföld (kb. 3 km), 40.000 m³ követ ágyaztak be drótketrecekbe és dobtak a mintegy 25-30 méter mély vízbe. Erre 300.000 tonna betontömböt helyeztek, az építménynek ez a része napjainkban is látható. Az építéshez használt követ Orkney-n bányászták, a betontömböket nagyüzemi módon gyártották a szigeteken, és vasúthálózaton szállították az építkezésekre. A három legészakibb gát változatlanul megmaradt, összekötő utakat építettek rájuk. A legdélibb, a 4. számú Churchill Gát keleti oldalán az évek során homokdombok halmozódtak fel, amely eredményeként a Burray és South Ronaldsay már nem különálló szigetek. Manapság a gátak és a csatornában elsüllyesztett hajók a legfőbb látványosságai az Orkney-szigeteknek.

A gátépítés másik öröksége a Lambholm szigeten, a Camp 60 (Hatvanas tábor) területén található Olasz Kápolna, amely a maga nemében igazi mestermű.² Az Olasz Kápolna a sziget északi részének kopár partján áll, a Churchill Gát legészakibb részére néz. A tábor helyét sárkányölő Szent György szobra, valamint a zászlórúdon lengedező olasz zászló jelzi. A Hatvanas fogolytábor volt az otthona az olasz hadifoglyoknak 1942-től 1945 elejéig. A fogolytábor 13 barakkból állt, amelyek között a foglyok betonjárdákat építettek (soha nem volt hiány cementből a Churchill Gát építése során), kerteket, virág- és zöldségágyásokat alakítottak ki.

A tábor közepén a mai napig látható Szent György szobrot Domenico Chiocchetti készítette, a talapzatán látható felirat tartalmazza a táborban dolgozó összes hadifogoly nevét és egy pár olasz pénzérmét. A foglyok színházat és pihenő barakkot is építettek, azonban a Hatvanas táborból hiányzott egy kápolna. 1943-ban a tábor új parancsnoka T. P. Buckland őrnagy lett, aki támogatta az ötletet, csakúgy, mint Gioachino Giacomazzi atya, a tábor lelkesze. 1943 végén az olasz hadifoglyok két Nissen barakkot³ kaptak, amelyet a végüknél összeépítettek. A megfelelő szakképzettséggel rendelkező olasz foglyokból a terv megvalósításához egy csapatot hoztak létre.⁴ Domenico Chiocchetti kifestette a szentély belsejét, az oltár mögött látható a mesterműve, „Madonna gyermekével”, amelyet egy kép alapján festett meg. Az édesanyjától kapta és a háborúban végig magánál hordta.

A szentkép a 19. századi festő Nicolo Barabino (1832–1891) festményét ábrázolta. Az olaját, a béke szimbólumát a kis Jézus tartja a kezében, az egyik angyal Moena város címerét tartja a kezében, a másik angyal a kardot dugja vissza a hüvelyébe. A freskón a „Regina pacis ora pro nobis” felirat látható, béke úrnője imádkozz értünk.

A festményt két oldalán egy-egy festett üvegablak található, az egyik Assisi Szent Ferencet, a másik Sienai Szent Katalint ábrázolja. Két vas és négy réz kandelábert, egy hajóroncsról származó fából pedig tabernákulumot készítettek. Domenico a szentély boltozatát a négy evangélista szimbólumával díszítette. Palumbo kovácsoltvas rácsot készített az oltár elé. A barakk keleti vége és a többi része közti kontraszt olyan erős volt, hogy elhatározták az egész átalakítását. Ezért a barakk egész felületét gipsszel vonták be, és úgy festették ki, hogy téglafalra hasonlítson. A kápolna belső szépségével ellentétes volt a kápolna külsejének egyszerűsége, ezért betonból homlokzatot építettek. Az új homlokzat eltakarta a mögötte lévő Nissen barakk formáját, ablakokkal díszített harangtoronnyal egészítették ki, és egy Krisztus fejjel az ajtó felett. Egyidejűleg a barakk fém külső részét is betonnal vonták be vékonyan.

A Lambholm-i kápolna mellett az olasz hadifoglyok Burray-szigetén ugyancsak Nissen

barakk felhasználásával egy másik kápolnát is építettek, a belsejét Giovanni Pennisi őrmester tervezte, de a háború végén a barakkot, benne a kápolnával lerombolták. Egyébként a Lambholm-i kápolna homlokzatának tervezésében is részt vett, a Krisztus fejet pedig ő készítette.

A foglyok a kápolnát csak nagyon rövid ideig használták, mert időközben véget ért a háború. A legtöbb olasz 1945 elején elhagyta a szigetet. Chiocchetti azonban ottmaradt, hogy befejezze a szenteltvíz tartót. Orkney főispánja, Patrick Neale Sutherland-Graeme, Lambholm tulajdonosa, megígérte az olaszoknak, hogy a szigetlakók gondozni fogják a kápolnát. A szigetlakók azóta az olasz kápolnában tartják az esküvőket és a keresztelőket. A háború utáni évek során a kápolna turista látványossággá vált, 1958-ban egy állagmegóvó bizottságot hoztak létre. 1960-ban a BBC finanszírozta Domenico Chiocchetti látogatását Orkney-ra, aki részt vett a festmények restaurálásában, amelyet újrászentelési ceremónia követett, az olasz rádió élő adásban közvetítette a misét. Búcsúzáskor a szigetlakóknak a következőket mondta: *„A kápolna az Önöké, szeressék, őrizték meg. Elviszem Olaszországba kedvességük és csodálatos vendégszeretetük emlékéért. Mindig emlékezni fogok Önökre...köszönöm az örömet, hogy újra láthattam Lambholmot, a szívem egy darabját otthagynom.”*⁵

Domenico Chiocchetti 1964-ben ismét visszatért Orkney-ra a feleségével és a kápolnának ajándékozott egy 14 stációból álló, fából készült kálváriát. 1992-ben, ötven évvel az olasz hadifoglyok szigetre történő érkezésének évfordulóján, nyolc egykori fogoly visszatért, de Chiocchetti akkor már nagyon beteg volt és nem tudott velük tartani.

1999. május 7-én 89 éves korában halt meg szülőfalujában, Moena-ban. A családja 1999. június 9-én visszatért Lambholmra, a kápolnában Mario Conti püspök Chiocchetti tiszteletére misét celebrált. Az olasz hadifoglyok olyan mesterművet alkotottak, amely tovább él, elismerése művészetüknek és kitartásuknak. A háború borzalmi közepette a kápolna a béke igazi szigete volt.

Siposné dr. Kecskeméthy Klára

1 Németországban hősként ünnepelték, hősiességéért megkapta a Lovagkeresztet. 238 napot töltött a tengeren, 30 ellenséges hajót, összesen 198.808 BRT-t süllyesztett el. Günther Prien kapitányt, később korvettkapitányt Scapa Flow bikájának is nevezték. 1908. január 16-án született Osterfeldben, 1941. március 7-én tűnt el az U-47 tengeralattjáró a 45 fős személyzettel. Mind a mai napig homály fedi a tengeralattjáró pusztulását, aknára futott, technikai probléma merült fel, saját torpedója robbantotta fel, vagy a Wolverine brit romboló süllyesztette el. Günther Prien önéletrajza 1995-ben a Tengerek szürke farkasa: Életutam Scapa Flow-ig címen jelent meg.

2 <http://www.undiscoveredscotland.co.uk/eastmainland/italianchapel/> The Italian Chapel, Undiscovered.

3 A Nissen barakk az I. világháborúban szolgált elsősorban a csapatok elszállásolására, de fürdőt, étkezdét, lóistállót, garázst és mosodát is berendeztek benne. Félkör-alakú formája ideális fedezéket nyújtott a srappelnek és a bombák ellen. Hullámvaslemezből készült, fa ajtaja és vászon ablakai voltak. Összeállítása rendkívül egyszerű volt, hat ember néhány óra alatt összeállíthatta. A barakk a nevét a feltalálójáról, Peter Norman Nissen-ről kapta, aki 1916-ban a brit királyi műszaki alakulathoz vonult be, a barakkot 1916-ban találta fel. Nissen apja Norvégiából vándorolt ki Amerikába, ő már ott született és végezte az iskoláit, majd Angliába költözött.

4 Primavera és Micheloni villanszerelőkéből, Palumbo öntödei munkásból és Bruttapasta építőipari munkásból állt a csapat.

5 http://www.scotsitalian.com/orkney_chapel.htm